

שׁוֹרֵת בַּהֲלָכָה לְשׁוֹלְחַן שֶׁבֶת

מאת הרב משה חיים חנונו שליט"א

איסור עשיית מלאכה סמוך לשבת

אסרו חכמים לעשות מלאכה בערב שבת ובערב יום טוב משעה שהגיע זמן תפילת המנחה¹, טעם האיסור הוא כדי שיהיה האדם פנוי לעסוק בהכנת צורכי השבת², יש אומרים שהאיסור הוא מחשש שמא מחמת שיתעסק במלאכתו ייגרר וישכח ויבוא לידי חילול שבת³, למעשה, גם אדם שיש לו מי שיכין עבורו את צורכי השבת - אסור בעשיית מלאכה (גם לטעם א'), שכן לא חילקו חכמים בגזירתם⁴.

אמרו חכמים שכל העושה מלאכה בערב שבת ובערב יום טוב אחר המנחה - אינו רואה סימן ברכה מאותה מלאכה לעולם; והיינו שאפילו אם ירוויח מאותה מלאכה, יפסיד כנגדה ממקום אחר. העושה מלאכה בזמן זה גוערים בו ומבטלים אותו בעל כורחו, אך אין בית דין מענישים או מגדים אותו, בשונה מהעושה מלאכה בערב פסח אחר חצות שאותו מגדים⁵.

אותו בשבת. למרות שתפירה היא מלאכה גמורה, כיוון שהיא נעשית לכבוד השבת - היא מותרת. יש פוסקים שהחמירו ואמרו שמותר לעשות רק תיקון פשוט ("מעשה הדיוט") ולא תפירה מקצועית ("מעשה אומן"), אבל רוב הפוסקים כתבו להקל בזה לגמרי, והתירו לעשות כל מלאכה הנצרכת לצורך השבת⁶.

וכן מותר להעביר את הבגדים לתופרת לתיקון לצורך השבת, אולם אסור לה ליטול שכר על מלאכה זו (ועיין בתשובה הבאה באופנים שמותר אף ליטול שכר), וכלל ההיתר בזה הוא, כל מלאכה שאינה ליהנות, והיא לצורך השבת, לא אסור חכמים לעשותה⁷.

כאשר מתעורר צורך דחוף בתיקון בבית לאחר שהגיע זמן המנחה - למשל, תקלה בארון חשמל או סתימה במטבח - האם מותר להזמין אינסטלטור או חשמלאי ולשלם להם עבור עבודתם? ומה הדין במלאכות אחרות שבהן לא ברור לכל שהן נעשות דווקא לכבוד השבת?

כל מלאכה שברור לכל שהיא נעשית לצורך השבת - מותר לעשותה, ואף מותר לבעל המקצוע ליטול עליה שכר. לדוגמה: חשמלאי או אינסטלטור המגיעים לתקן תקלה שמפריעה להכנות השבת, או חייט המתקן בגד שברור לכל שהוא בגד של שבת. וכן הדין בשטיפת הבית והדחת כלים, שהן מלאכות שניכר עליהן שהן נעשות לכבוד השבת - מותר לעשותן אף בשכר⁸.

אולם, אם מדובר במלאכה שנצרכת לצורך השבת, אך מי שרואה אותו מהצד אינו יכול לדעת זאת

מכן לבני הבית, באופן שתימנע מהם האפשרות להכין עצמם לשבת כהוגן⁹.

האם איסור עשיית מלאכה בערב שבת מזמן המנחה חלה גם על מלאכות קלות שנעשות בדרך עראי, או שמא לא נאסרה אלא מלאכה גמורה וקבועה?

לא אסרו חכמים עשיית מלאכה בערב שבת אלא כשעושה אותה בדרך קבע, אבל מלאכה שעושים אותה דרך עראי ולצורך שעה מותר לעשותה, כל שאין במלאכה זו שיהיו וטרחה מרובה.

בכלל היתר זה מותר לכתוב איגרת שלומים ושאר כתיבות לתזכורת, וכן מותר לעבוד עבודות מחשב קלות ומהירות. כמו כן, מותר לתפור כפתור שנפל או לעשות תיקון קל בבגד¹², וכן מותר לגהץ בגד לצורך שבת¹³, ומותר להשקות גינה ביתית¹⁴, וכן לעשות תיקוני תחזוקה קלים בבית. וכל אלו הדברים מותר לעשותם אפילו אם מקבל שכר על עבודתו, כל עוד אין זה עיקר מלאכתו ופרנסתו¹⁵.

אחר שהגיע זמן המנחה בערב שבת, התברר לאחד מבני הבית שהבגד של שבת נקרע או שכפתורו נשר. האם מותר לו לתקן ולתפור את הבגד באופן מקצועי, או שמא הדבר נחשב למלאכת קבע האסורה בשעה זו? ומה הדין להביא לתופרת לתקן עבורו את בגדיו - האם מותר לעשות זאת, והאם מותר לה לדרוש תשלום בעבור זה?

כל מלאכה שעושים אותה לצורך השבת עצמה - מותר לעשותה גם לאחר שהגיע זמן המנחה. ולכן מותר לאדם לתפור לעצמו בגד חדש כדי שילבש

עד איזה שעה מותר לעשות מלאכה ביום שישי, ומאמתי מתחיל זמן האיסור?

זמן איסור עשיית מלאכה בערב שבת הוא זמן המנחה ולמעלה. נחלקו הפוסקים אם זמן זה מתחיל ממנחה גדולה, שהוא מחצית השעה אחר חצות היום, או שמא ממנחה קטנה, שהיא מתחילת שעה עשירית (תשע שעות ומחצה מתחילת היום)⁶, למעשה, המחמיר להימנע ממלאכה כבדה שאינה לצורך השבת כבר ממנחה גדולה תבוא עליו ברכה, וכן מצינו לגדולי הדורות שהיו נמנעים מכל מלאכה קבועה מחצות היום ואילך⁷.

אמנם, הסומך על המקילים לא הפסיד ואינו בכלל הקללה שאינו רואה סימן ברכה, שכן הסכמת הפוסקים שעד מנחה קטנה מותר בכל המלאכות⁸, חישוב השעות הללו הוא לפי שעות זמניות, והיינו חלוקת היום מזריחת השמש ועד שקיעתה לששים עשר חלקים שווים⁹, ומכל מקום בימי החורף הקצרים טוב להימנע מלעשות מלאכה החל משעתיים וחצי בשעות רגילות קודם שקיעת החמה¹⁰, ומכאן ואילך אסור לעשות מלאכות שיש בהם שיהיו וטרחה.

האם איסור עשיית מלאכה בערב שבת מזמן מנחה והלאה חל גם על מלאכה הנעשית על ידי גוי עבור ישראל, או שמא מותר לגוי להמשיך במלאכתו עד כניסת השבת?

מלאכה הנעשית על ידי גוי לא מצאנו בדברי חז"ל לאסור, ולכן מותר לגוי לעשות כל סוג של מלאכה עבור הישראל עד כניסת השבת ממש. אולם, כל זה מותר בתנאי שהגוי לא ישאיר אחריו פסולת ולכלוך אשר יגרמו לטרחו ומלאכה נוספת לאחר

1 כדור כראוי לכבוד השבת, ולגמור בעוד היום גדול, אולם יש חולקים שתקנה לא זזה ממקומה, וכך הייתה התקנה שעסק הכביסה יהיה ביום חמישי, הגר"ש אלישיב בספר דרוו"ק יקרא עמוד תה, וכן דעת הגר"ז קרליץ חוט שני שם, ולמעשה מנהג העולם להקל בזה.
2 אף גירוזי הרבה בגדים או קיפול כביסה שיש בזה טורח ושיחור, אסור לעשות כן כל שאין זה לצורך השבת.
3 אולם עידוד חרישה זריעה וניכוש וכדומה שיש במלאכתם שיהיו וטורה, אסור.
4 כן מוכח מדברי האור ורוע הלכות ערב שבת סימן יג שהוא מקור דין זה, שכתב שאסור לקבוע עצמו במלאכה "כדי להשתכר בה" ומשמע שמלאכת עראי מותרת אפילו עושה להשתכר, וכן פסק הרמ"א סימן רנא סעיף א, משנ"ב סק"ד, כה"ח סק"י. אולם אם כל עסקו ופרנסתו בכך, אפילו בדברים קלים אלו חשובים כמלאכת קבע ואסור אלא אם כן אין לו מה יאכל, ויחבא עוד א"ה לקמן, שש"כ פמ"ב הערה הקלה.
5 ש"ע סי' כ, בה"ל ד"ה לתקן בגדיו.
6 ב"י ורמ"א סימן רנא סעיף ב.
7 משנ"ב סק"ז.

11 פסקי תשובות סוף הלכה א.
12 ש"כ פמ"ב סעיף לה, אולם הגר"ז קרליץ חוט שני פ"ו סק"א כתב לאסור כיון שקבוע עצמו להתעסק כעת במלאכה זו, אף שמלאכה זו לוחקת זמן מועט, וכל היתר במלאכה עראי הוא כשעושה את המלאכה דרך אגב, אלא אם כן עושה מלאכה זו לצורך השבת שאז מותר הדבר.
13 אור לציון ח"ב פט"ז אות ט, ומסתבר שהוא הדין כיבוס בימינו שהוא על ידי הפעלת המכונה בלחיצת כפתור, אלא בעצם הכיבוס בערב שבת בזמננו שנוי במחלוקת הפוסקים, כמו שהתבאר בסימן רמב שבזמננו שהכיבוס נעשה במכונת כביסה ואין בו משום טרחה יתירה נחלקו הפוסקים בדין זה והרבה אחרונים כתבו שמותר לכבס גם בערב שבת וערב יום טוב, לכבוד שבת ויום טוב, אור לציון ח"ב פט"ז תשובה א', (אלא שכתב להתייר דווקא אם יש לו מייבש), ש"ת יחווה דעת ח"ו סימן יח, חו"ע ח"א עמוד כד, שש"כ פרק מב הערה יג, פסק"ת סימן רמב הלכה י', הלכה ברורה שם הלכה יא, ילקו"י עמוד עז, ויש שכתבו להקל גם אם מכבס עבור אחר השבת, עיין ש"ת שבת הקהתי ח"ב סימן קד, יחווה דעת ח"ה הלכה לב כתב שהחישוב שעתים וחצי זמניות מהשקיעה ועיין עוד בהערה ק"ה שם.
14 הלכה ברורה הלכה ב ובחלק בירור ההלכה סק"ה.

זמניות קודם צאת הכוכבים לשיטת ר"ת, וממילא זה יוצא לערך שעה ורבע קודם שקיעת החמה של הגאונים, אולם עיין הלכה ברורה בירור ההלכה סק"ה שכתב להוכיח שלפי מה שאנו נוהגים לצאת הכוכבים כשיטת הגאונים יש לשער השעות מזריחת החמה ועד שקיעתה, שהרי לשיטת הגאונים לא שייך למנות מעלות השחר עד צאת הכוכבים, וכל המחלוקת בצורת החישוב היא רק לשיטת רבנו תם, ולפי זה זמן איסור עשיית מלאכה הוא שעתים וחצי זמניות קודם השקיעה, אולם בש"ת מגדנות אליהו ח"א סימן נב כתב להוכיח מכך שבשאר המקומות מציין המשנ"ב את דעות הסבורים שיש לחשב זמן מנחה קטנה מהשקיעה, ובנידון שלנו לא הוכרע כלל, וצריך לומר משום שאיסור זה להימנע מעשיית מלאכה בערב שבת הוא מדרבנן וקיל טפי לכן במכונת התעלה מהם, וזה לימוד זכות על רבים שאין מקפידים להימנע ממלאכות עד סמוך לכניסת השבת, שסומכים על חישוב צאת הכוכבים של רבנו תם, ואם כן האיסור הוא רק משעה ורבע זמנית קודם השקיעה, פסקי תשובות סימן רנא הערה 5, אולם כתב לציון שבשש"כ פמ"ב הלכה לב כתב שהחישוב שעתים וחצי זמניות מהשקיעה ועיין עוד בהערה ק"ה שם.
10 הלכה ברורה הלכה ב ובחלק בירור ההלכה סק"ה.

1 ברייתא בגמרא פסחים דף נ ג"ב, ש"ע סימן רנא סעיף א.
2 כן פירשו הטעם באור זרוע ח"ב הלכות ערב שבת סימן יג, ש"ת המכ"ט ח"א סוף סימן רסו.
3 כן פירשו הארוחת חיים הלכות ערב שבת סימן ג, והכל בו סימן לא.
4 הגר"ז סימן רנא סעיף ג, ועיין עוד הלכה ברורה בחלק בירור ההלכה סק"א.
5 גמרא פסחים דף נ ע"ב, רמב"ם פרק ח מהלכות יום טוב הלכה יז, ש"ע שם משנ"ב סק"ב, הלכה ברורה הלכה א ובשע"ה צ"ק א.
6 ש"ע סימן רנא סעיף א, הביא לב' דעות הראשונים, וכתב את דעת המקילים בריש בתרא.
7 ויש שהיו נמנעים מאז טבילת לכבוד שבת כיון שבמבואר בספרי הקבלה שזמנו הטבילה יש באדם את הארת השבת, ואפילו קודם חצות, מתחילת שעה חמישית. כה"ח סק"ג בשם ראשית חכמה שער הקדושה פרק ז על פי הוזהר הקדוש פרשת ויקהל, מהרה"ח פלאנ"י ברוח חיים סק"א, פסקי תשובות ויקהל, הלכה ברורה הלכה ב.
8 משנ"ב סק"ג, ובסימן רנא סק"א.
9 לדברי המשנ"ב בסק"ג ובסימן רנא סק"א ובשע"ה שם, והכה"ח בסק"ב מחשבים זמן מנחה קטנה שעתים וחצי

(כגון סנדלר המתקן נעל, או נגר וזג העוסקים במלאכתם), מותר לאדם לעשותה בעצמו לצורך השבת. אולם, במקרה כזה אסור לבעל המקצוע ליטול שכר על המלאכה, כיוון שהדבר נראה כעשיית מלאכה רגילה בערב שבת.¹⁹

האם סופר סת"ם המכין תפילין ומזוזות, או אדם הכותב חידושי תורה וספרי לימוד, נכללים באיסור עשיית מלאכה בערב שבת? האם יש הבדל אם המלאכה נעשית עבור עצמו או עבור אחרים, והאם מותר לקבל על כך תשלום בשעות אלו?

מלאכות הנעשות לצורך מצווה - כגון כתיבת ספרי תורה, תפילין ומזוזות, קשירת ציציות או כתיבה ועריכה של חידושי תורה²⁰ - אם עושה את מלאכת המצווה בחינם, מותר לו להמשיך בה גם לאחר זמן המנחה, ואפילו אם המצווה אינה נצרכת לשבת זו ממש. אולם, אם מקבל שכר עבור מלאכתו אליו או ממש, אולם, אם מקבל שכר עבור לאחר שהגיע זמן המנחה.

מכל מקום, אם המלאכה נצרכת לצורך השבת עצמה - למשל, סופר שצריך לתקן ספר תורה כדי שיוכלו לקרוא בו בשבת הקרובה (ואין להם ספר אחר) - מותר לתקנו לאחר זמן המנחה, ובמקרה כזה מותר לסופר גם לקבל שכר על עבודתו.²¹

האם מותר להמשיך בעסקי מסחר, קנייה ומכירה של סחורות, לאחר שהגיע זמן המנחה בערב שבת? ומה הדין לגבי חנויות למכר מזון (מכולות וכדומה) - האם עליהן להיסגר מזמן המנחה, או שניתן להשאירן פתוחות לתובת המאחרים לקנות צורכי שבת?

מסחר ומשא ומתן: מעיקר הדין מותר לעסוק בקנייה ומכירה של סחורה גם לאחר זמן המנחה, ובתנאי שיש לאדם מי שיכין עבורו את צורכי השבת בביתו (שלא אסור חכמים אלא עשיית "מלאכה" כגון: נגרות, מסגרות, בנייה, תפירה מקצועית וכדו'). יש מהפוסקים שחילקו וכתבו שדווקא מסחר הנעשה ב"צנעה" מותר, אך פתיחת חנויות בפרהסיא (בגלוי) חמורה יותר.

חנויות: בחנויות המוכרות מוצרי מאכל יש להקל יותר, כדי לספק מזון לאנשים שמחמת אונס או לחץ זמן לא הפסיקו לקנות את צורכי השבת.

אף שהמנהג הרווח הוא להקל בפתחת חנויות, כתבו גדולי הפוסקים שראוי לבעל נפש להחמיר ולהימנע ממסחר החל מזמן מנחה קטנה, כדי שגם

העובדים יספיקו להתארגן לשבת כראוי.²²

אדם עני שאין לו אמצעים, האם אפשר להקל לו לעשות מלאכה בערב שבת אחר זמן המנחה?

אדם שהוא עני ביותר שאין לו אפשרות לקנות צורכי שבת, רשאי לעשות כל מלאכה בערב שבת גם אחר שהגיע זמן מנחה קטנה, כדי שיוכל לקנות צורכי שבת, אף אם מרוויח ממלאכה זו יותר מצורכי השבת, ואפילו עני שיש לו מוצרים בסיסים כחלות ויין, רשאי לעשות מלאכה באופן שיוכל לקנות לו ולבני ביתו צורכי שבת בבשר ודגים ושאר מיני מאכלים כראוי למצוות עונג שבת²³, וכן אם יש לו מספיק לצרכיו, אך אין לו כדי לשלם לפועל שכיר שעובד אצלו, כדי שיהיה לאותו פועל לקנות לעצמו צורכי השבת, מותר לו לעשות מלאכה אחר זמן מנחה לצורך זה.²⁴

ואפילו אדם שיוכל ללוות מעות כדי לקנות צורכי שבת, רשאי לעשות מלאכה בערב שבת אחר זמן המנחה כדי שלא יצטרך ללוות, וכן אם לווה מעות כדי לקנות צורכי השבת על סמך השכר שיהיה לו ממלאכתו שעוסק בה כל היום, רשאי לעשות מלאכה כדי שיהיה לו אפשרות לפרוע את הלוואה זו.²⁵

בעל מקצוע או טכנאי שהוזמן לבצע עבודה בבית הלקוח והגיע זמן מנחה קטנה בערב שבת כשעדיין לא סיים את המלאכה, האם מותר לו להמשיך בעבודתו כדי לסיים את התיקון, אם הוא חושש שאם יפסיק כעת - המזמין יפחית משכרו או שלא יזמין אצלו עבודות בעתיד?

אדם שפרנסתו דחוקה ביותר, וחושש שאם לא יסיים את המלאכה כעת ייגרם לו נזק כספי (שיורידו לו מהשכר) או נזק לעתיד (שיפסיד לקוח קבוע), רשאי להמשיך ולסיים את עבודתו בשכר גם לאחר שהגיע זמן המנחה. לפי שהדבר נחשב כ"דבר האבד" המותר אפילו בחול המועד.²⁶

דבר שהוא צורך רבים, צורך רפואה, דבר האבד וכל האופנים שהתירו בחול המועד, האם מותר לעשותם בערב שבת אחר זמן המנחה?

כל מלאכה המותרת לעשותה בחול המועד, מותרת גם בערב שבת אחר זמן המנחה, כגון דבר הצריך לרבים, וכן לצורך רפואה אפילו מיחוש בעלמא או לשמירת הבריאות, וכל דבר האבד

אפילו במקום שאין הפסד במניעת המלאכה, אלא מניעת רווח.²⁷

האם מותר להסתפר בערב שבת לאחר שהגיע זמן המנחה? והאם יש הבדל אם הוא מסתפר אצל ספר יהודי בשכר או בחינם?

מותר להסתפר בערב שבת (וכן בערב יום טוב) אפילו לאחר זמן מנחה קטנה. גם אם מסתפרים אצל ספר יהודי הנוטל שכר על עבודתו. הטעם לכך לפי שברור לכל שהתספורת נעשית לצורך כבוד השבת, כדי שלא ייכנס אדם לשבת כשהוא מנוול²⁸. עם זאת, כתבו הפוסקים שראוי להשתדל ולהקדים את התספורת לפני זמן המנחה במידת האפשר.²⁹

האם אפשר להקל בתספורת קודם תפילת מנחה בערב שבת?

תספורת קודם מנחה בין בערב שבת ובין בשאר ימות השבוע, מן הדין יש לאסור מהזמן הסמוך למנחה דהיינו חצי שעה קודם זמן מנחה, ונחלקו הפוסקים אם דין זה מזמין הסמוך למנחה גדולה או מזמן הסמוך למנחה קטנה³¹, ואיסור זה הוא בין על שער הראש ובין על שער הזקן³², אלא שכתבו הפוסקים שאפשר להקל בזה כל שיש לספר כמה זוגות מספריים, באופן שאם ישבר אחד מהם יוכל להשתמש באחר, וכן אם מסתפר במכונה חשמלית, יכול להקל כל שיוודע שיש לחברו מכונה שיכול לשאול ממנו³³, ובפרט בערב שבת יש להקל בזה יותר.³⁴

אולם יש לציין לדברי האר"י הקדוש שהחמיר בעניין זה שלא לגלח אחר חצות היום אפילו בערב שבת³⁵, ונחלקו האחרונים בפירוש דבריו יש שפירשו שהחמיר בזה את השיטות שאסור להסתפר סמוך למנחה גדולה, וממילא כל זה דווקא כשעדיין לא התפלל תפילת מנחה, ואפילו בערב שבת שהוא צורך מצווה לכבוד שבת, גם כן לא עדיין להקל בזה קודם תפילת מנחה.³⁶

אולם כמה מגדולי הפוסקים המקובלים כתבו שטעם האר"י בזה הוא משום שאחר חצות הוא זמן התגברות הדינים, והואיל והתגלחת היא סילוק הדינים אין ראוי לעשותה בזמן התגברות הדינים, כיון שעל ידי הגילוח מתגרים בהם, ומטעם זה כתבו שאין להסתפר בלילה, או ביום אחר חצות אפילו בערב שבת, אף שהתפלל מנחה מקודם, וירא שמים המדקדק באורחותיו יחמיר על עצמו במקום שאפשר³⁷.

בשר"ת מנחת שלמה ח"ב סימן ד אות לה, ובש"כ ח"ג פני"ב הערה נב, שיוכל להקל בזה, ובאור לציין שם כתב שהקטנה מפני שבערב שבת חייב להפסיק את התספורת קודם השקיעה. מפני תוספת שבת. ואין יכול להתפלל מנחה. 35 המורה"ח יטאל על המצוות פרשת קדושים דף כד ע"א, ההיד"א ויסק סימן רלב סק"ג בשם המהר"י צמח, מחזיק ברכה סימן רנא סק"ד, וסימן רס סק"ו, ובמורה אצבע אות קלה, מג"א סימן רנא סק"ה. 36 מג"א, אליה רבה, מחצית השקל, פמ"ג, מש"ב סק"ז ועוד, וכן כתב בריהו יוסף סימן רלב סק"ג בשם המהר"י אור, וכתב שמה שהחמיר האר"י בזה אפילו בערב שבת, הוא משום שאם יתפלל מנחה תחילה נכנסת הארת קדושת השבת, ואין ראוי להסתפר ולעשות מלאכה באותה שעה, וכתב שהרובצה להסתפר בלילה אחר תפילת ערבית אין בזה חשש כלל לדעת האר"י, וכן מברר בש"ת יתרו דעת ח"ד סימן ו, הלה בריהו יוסף סימן רלב סק"ג, ובמורה אצבע בירור הלה שם ס"ק יא. 37 תמדת ימים הלכות ערב שבת פרק ג, על פי הוזהר הקדוש פרשת חיי שרה דף קלב ע"ב שאחר חצות היום היא שעת התגברות הדינים, וכתב שוראי אין טעמו של האר"י משום תפילת מנחה, שיהיה זה לא הוצרך להשימנו שרי שנינו כן במשנה שבבת ע"ב, וכן כתב המהר"ח פלאגי בספר חיים לראש דף ט ע"ב, כה"ח סימן כו ס"ק יב, מועד לכל חי סימן ו אות ג אות ז, חסד לאליהו סימן רלב סק"ו, בא"ח פרשת ויקהל הלה יא, וכתב שאף שמנהג בני עירו להקל בזה אפילו אחר שהגיע זמן מנחה קטנה, מכל מקום ירא שמים יש לו להחמיר, וכן שבלאו הכי על פי הסוד אין להסתפר אחר חצות אפילו התפלל מנחה.

ס"ק יג, יקב"ש שם סק"ד, בית מאיר סימן תסת, הגר"ח שם סעיף ד, מקור חיים שם סק"ה, מש"ב סק"ה ועוד. 24 ב"ח א"ח פרשת לך הלה כ, כה"ח סימן טו, ועיין עוד בה"ל סימן תקמב סעיף ב ד"ה פועל, והלה בריהו בירור ההלכה סק"ח. 25 מש"ב סק"ב סק"א, פסקי תשובות שם הלה ג. 26 בה"ל ד"ה ואינו נוטל עליו שכר, ועוד בהלכה בריהו בירור ההלכה סק"ו. 27 מש"ב סק"ה בה"ל ד"ה ואינו, ועיין עוד סימן תקל מש"ב סק"ב סק"א, פסקי תשובות שם הלה ג. 28 מש"ב סק"ו, ובלבוש סעיף ב כתב הטעם כדי שלא יכנסו ישראלים כשהם מנוולים לשבת, ולפי שרוב בנים טורדים כל היום בצורכי השבת ואין להם פנאי להסתפר עד הערב התיירו בה. 29 ב"י ורמ"א סעיף ב, ולא חילקו ברין לו והתיירו אפילו בערב שבת, אולם, אף המב"ט ח"א סוף סימן רסו כתב להקל להסתפר בערב שבת בשלא היה לו שותה לעשות כן קודם לכן מפני כבוד השבת, והוסיף שחיון שממהרים להסתפר ואין מוקדים התספורת חשוב מעלה הדינו, ובמקום שהתירו כיון שלא מדקדקים בתספורת כל כך, והגר"א ס"ק יא חולק בכל זה וכתב לאסור בתספורת בערב שבת אחר זמן מנחה, אפילו בחינם, וכתב שתמיד תספורת חשובה מעשה אומן, הובא בה"ל ד"ה ומסתפרין, ובשעה"צ סק"ח סק"ח שהאחרונים הסכימו להתיר בערב שבת. 30 ויש שכתבו להתיר להסתפר על ידי גוי. רדב"ז ח"א סימן רמג, מהר"ק סימן תסת, ועוד, ועיין בה"ח סימן תסת שהביא בשם המהר"י יו"ל להחמיר בזה וכן כתב הפר"ח שם שאין להתיר אלא בדוחק גדול, ועיין מג"א שם

19 ב"י ורמ"א סעיף ב. 20 ואפילו כשאין תחביבו זה דבר האבד שאין לחוש שמא יפסד אם לא יכתוב עכשיו, ויכול לכתוב אחר השבת, תוספת שבת סק"ו, ובהגר"ח סימן ג כתב שכל שהוא לצורך מצווה דינו כעושה לצורך שבת. 21 שו"ע סעיף ב, מש"ב סק"ו, הלה בריהו הלה ת. ואף שהתקנה נבדל של חברו לצורך השבת כתב הרמ"א סעיף ב אין מצווה, ולכן אסור לעשותם בשכר אף אם הוא לצורך השבת, כל שאין יכיר ממוך המלאכה שהוא לצורך השבת. 22 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 23 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 24 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 25 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 26 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 27 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 28 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 29 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת. 30 במג"א סק"א כתב שפרקמטיא שרי וכתב להוכיח כי במנהגם מהומה, וממה אחרונים כתבו לפקפק בדבריו, ובמחצית השקל כתב ליישב דבריו שיש לחלק בין פרקמטיא דהיינו מכירה בצינעה שמוחר, לסגירת החנויות שמוכר בפרהסיא, שיש להחמיר בהן בזמן המנחה, והמור וקציעה כתב שאין לחלק בין פרקמטיא לשאר מלאכות ומטעם היתיר בפתחת חנויות משום כבוד שבת ולספק מים וטעם לאנשים שבת.